

5. Global Innovation Index. What is the future of innovation-driven growth? WIPO. URL: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/2022/index.html (дата звернення 02.10.22)

Заїчко Ірина Володимирівна,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту;
Заїчко Владислава Ігорівна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня освіти,
Навчально-науковий інститут права,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК КАТЕГОРІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Загальновідомо, що в системі забезпечення економічної безпеки істотно, якщо не головну роль наразі відіграє фінансова безпека. Саме у цей період особлива увага приділяється проблемі забезпечення національної безпеки держави, як конкурентоздатного, незалежного від зовнішніх дій господарського комплексу. Протистояння російському агресору, активні бойові дії, що продовжуються наразі, суттєво впливають [1, с. 538] на фінансовий потенціал, без якого не можна створити і забезпечити діяльність усіх сфер життя держави, суспільства і кожної окремої людини; економічних, соціальних, політичних, правових, і силових структур, здатних ефективно захищати державу і інтереси країни [2, с. 52].

В світлі масштабних змін, що відбуваються в нашій державі, гостро постає питання про збереження національної цілісності та захисту економічних інтересів України.

До найважливіших національних інтересів України в фінансовій сфері можна віднести:

- ✓ протидія незаконному вивезенню капіталу за кордон;
- ✓ залучення прямих іноземних інвестицій (особливо довгострокових в промисловий сектор економіки);
- ✓ підтримка стабільності гривні;
- ✓ побудова ефективного механізму захисту державних фінансів;
- ✓ забезпечення цільового фінансування державних програм;
- ✓ ліквідація розбіжностей між органами управління різних рівнів з приводу розподілу і використання ресурсів бюджетної системи;

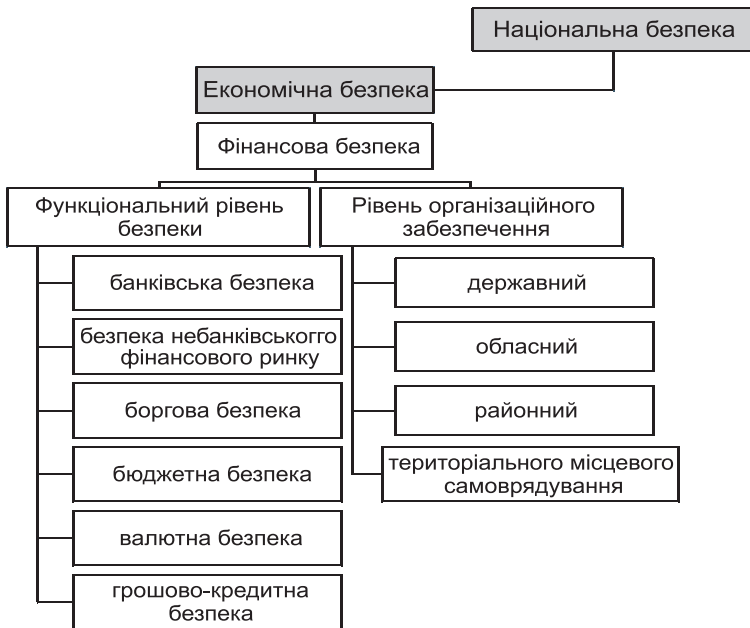
✓ значне зменшення масштабів.

Наразі досить активно ведуться дослідження забезпечення фінансової безпеки, які знайшли відображення у дисертаційних дослідженнях науковців, фундаментальних монографіях та в публікаціях в періодичних наукових працях. Аналіз цих публікацій дозволив зробити висновок про те, що найбільш глибокі дослідження з цієї проблеми торкаються загально-теоретичних і прикладних проблем економічної безпеки, аналізу погроз розвитку економіки держави, визначення і застосування порогових значень індикаторів безпеки та ін.

Визначення поняття «фінансова безпека» розглядаються як окремих аспект економічної безпеки, або дається надмірно розширювальне тлумачення цього поняття. Як «кількісно і якісно детермінований рівень фінансового стану, вона забезпечує стабільну захищеність пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри яких визначаються на основі фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки сталого розвитку в поточному та перспективному періоді» [3, с. 571]. Виділяючи фінансову безпеку «функціональним блоком, її визнають основним економічним гарантом стабільності, забезпечуючи виробничий базис інфраструктурними інститутами розподілу фінансових та інвестиційних ресурсів» [4, с. 22]. Характеризуючи фінансову безпеку певним станом фінансової стабільності, зосереджуються на реалізації стратегій щодо протистояння зовнішнім і внутрішнім загрозам. Більшість підходів об'єднує виділення особливої ролі фінансів і фінансової безпеки як чинника захисту і забезпечення реалізації національних інтересів держави, соціально-економічного розвитку усього суспільства та підтверджує бачення про виняткову роль фінансової системи держави в системі цілей і завдань реалізації національних інтересів на міжнародному рівні. Дослідження реальних економічних процесів в цій сфері, дозволяють сформулювати наступне визначення фінансової безпеки, як частини економічної і національної безпеки в стані стійкості і стабільної захищеності від загроз фінансової системи країни, що характеризується забезпеченням її платоспроможності та досягається з допомогою реалізації стратегічних пріоритетів бюджетної політики, які формують умови для фінансового розвитку країни [2, с. 70].

Дослідження цього поняття направлені на аналіз і прогнозування розгалуженої сукупності чинників, що визначають стійкість національної фінансової системи, виявляють погрози і слабкі місця в її функціонуванні,

з тим, щоб зробити більше структурованим і прозорим функціонування усіх елементів цієї системи. Поза сумнівом, одноразовий або короткочасний вихід за порогові значення одного або декількох макрофінансових індикаторів ще не означає, що відбувся підрив фінансової безпеки. Але це може статися, якщо допустити факт довготривалого знаходження фінансів за пороговими значеннями, що не враховуватиметься при ухваленні загальнодержавних управлінських рішень. Тому «необхідне створення умов стану захищеності економічного середовища, що стимулює надходження національних та іноземних інвестицій, створення інноваційної інфраструктури та адекватних механізмів, що характеризує дослідження функціонування фінансової системи в минулому періоді і встановлення її базового, початкового (статичного) стану на теперішній період» [5, с. 141]. Безумовно, в сучасній ситуації абсолютної національної безпеки не існує, тому держава, вирішуючи завдання забезпечення фінансової безпеки, повинна прагнути до того, щоб підвищити рівень захищеності фінансової системи. Структуру національної безпеки держави можна представити таким чином:

Рис.1. Структура національної безпеки України

Джерело: побудовано авторами за даними [6].

Проблеми в галузі фінансової безпеки національної економіки позначаються не лише на ній самій, але і на життєдіяльності всієї країни, і в першу чергу – на рівні життя населення. Тому загрози фінансової безпеки руйнують економіку зсередини, і не завжди можна списувати їх появу на об'єктивно виниклі обставини або на зовнішній вплив іноземних держав. В деяких випадках варто винити в деякій мірі легковажне відношення влади до появи тих або інших негативних чинників, які за своєю суттю ще не є загрозами, але вже несуть в собі певну небезпеку для економіки. Вважаємо, що поява подібних чинників повинна привертати до себе увагу вже на стадії формування, їх слід піддавати предметному аналізу (чи моніторингу) і за його підсумками вчасне прийняття рішень про доцільність вживання необхідних заходів протидії. «Для моніторингу загроз фінансовій безпеці країни необхідно використовувати широке коло аналітичних індикаторів, що характеризують різні аспекти соціально-економічного розвитку країни. Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 2013 року передбачено формування сукупності 32 індикаторів, їх нормування, а також обчислення рівнів 6 субіндексів та інтегрального показника фінансової безпеки [7, с. 91]. Збільшення загроз фінансової безпеки з боку тривалих процесів дестабілізації фінансової системи вимагає відповідної оцінки їх масштабів і чинників (як внутрішніх, так і зовнішніх), що впливають на цей процес. «Характер процесів, які відбуваються в країні, дає змогу віднести суперечності в цій сфері до стратегічних загроз національній економіці» [8, с. 83], а «формування механізму фінансового управління в системі забезпечення фінансової безпеки передбачає необхідність мобілізації ресурсів для усунення, нейтралізації до допустимого рівня ризиків і загроз, які існують в теперішній період часу, та розробки активних заходів зі зниження, мінімізації фактичних збитків і втрат» [9, с. 196].

Вважаємо, що ключовою проблемою фінансової безпеки є забезпечення стійкого стану фінансової сфери національної економіки, який є основою продуктивного і ефективного функціонування фінансових інструментів. Це вимагає переходу від уповільненого регулювання фінансових стосунків в режим «антикризових заходів» функціонування економіки та вироблення і реалізацію фінансової політики на основі довгострокової стратегії і жорсткого законодавчого правового регулювання.

Список використаних джерел

1. Заїчко І. В. Заїчко В. І. Правові аспекти діяльності та роль фінансового менеджменту підприємств в умовах війни. *Science and Practice: Implementation to Modern Society: Матеріали 12-ї Міжнародної науково-практичної конференції* (Manchester, May 6-8, 2022). Manchester, Great Britain: Peal Press Ltd., 2022. С. 538-542.

2. Заїчко І. В. Бюджетна політика в системі забезпечення фінансової безпеки : дис. ...канд. екон. наук : 08.00.08. І. В. Заїчко. – Чернігів, 2020. 265 с.

3. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.

4. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Київ : Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України, 2008. 48 с.

5. Бондарук Т. Г., Бондарук О. С. Економічна природа механізму забезпечення інвестиційно-інноваційної безпеки. *Проблеми і перспективи економіки та управління: науковий журнал*. Чернігів. нац. технол. ун-т. Чернігів : ЧНТУ, 2019. № 2. С. 137-145.

6. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>

7. Заїчко І. В. Теоретико – методологічна оцінка фінансової безпеки держави в умовах соціально-економічної трансформації. *Науковий вісник Державної академії статистики, обліку і аудиту*. 2020 № 4 С. 86-96.

8. Бондарук Т. Г., Бондарук І. С., Соціальні аспекти економічної безпеки держави. *Економічні горизонти*. No2(5)'2018. С. 76-83.

9. Заїчко І. В. Фінансова безпека в системі фінансового управління. *Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки: матеріали 7 Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих учених та студентів (Умань, 19-20 листопада 2020 р.)*. Умань, 2020. С. 193-198.